1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

(Կ. Հ.) ա. 16—1

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

БАКУ, уголъ Красноводск. и Меркурьевск. телеф. № 10—56

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։

Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։ Ցանկացողների համար՝ առանձին վճարով լեզուներ և ստենօգրաֆիա։

Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամէնայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9 ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը։

ԿՈՒՐՍԵՐ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՎԱԾ Է ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа) ուղարկվում և ուղարկվում են ՁՐԻԱԲԱՐ։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.

(առ.) (Հ. Կ.) 20—4

Մամուլի տակ է և մի երկու օրից լոյս կը տեսնէ

Թիւրք

սահմանադրութիւնը

և

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹԻՒՐՔ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1) Կայսերական հրովարտակը, Աբդուլ-Համիդի պատկերով
2) Սահմանադրութիւնը, Միթհադ փաշայի պատկերով
3) Երկու խօսք «Միթհադեան սահմանադրութեան» մասին
4) Ահմէդ Րիզայի կենսագրութիւնն ու պատկերը
5) «Միութիւն և առաջադիմութիւն» կուսակցութ. ծրագիրը
6) Սաբահէդդինի կենսագրութիւնն ու պատկերը
7) «Ապակենտրոնացման և անհատական նախաձեռնութեան» կուսակ. ծրագիրը
8) Դոկտ. Աբդուլլահ Ջէվդէթի կենսագրութիւնն ու պատկերը
9) «Շուրայի Օսմանի» կուսակցութեան ծրագիրը

Կազմեց Տ. ԶԱՒԷՆ

Գինն է 20 կոպ.

Դիմել՝ Վ. Վարդանեան, Типографія «Эпоха», Гановская № 3. Միւս քաղաքներից փոքր փոխարէն կարելի է ուղարկել նամականիշներ։

(առ.—3) 6—2

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄԸ ՆՈՐ ԹԻՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

Ի՞նչ է պահանջում Թիւրքիայից Եւրօպան իր մի շարք առաջադրութիւններով։ Ի՞նչ է նա պահանջում բերլինեան դաշնագրով, մայիսեան հայկական ծրագրով, միւրցշտէգեան համաձայնութեամբ, բեռլինեան պայմանախօսութեամբ։

Նա պահանջում է վարչական բարենորոգութիւններ ապակենտրոնացման սիստեմով։

Եւրօպան չէ առաջարկում կազմել անկախ Մակեդոնիա, անկախ Հայաստան, անկախ Լիբանան, անկախ Արաբիա և այլն։

Ոչ։ Նա Թիւրքիայից այս ու այն նրա մասը զատելու խնդիր չէ դնում։ Բայց նա ցանկանում է, որ Թիւրքիայի իւրաքանչիւր մասը բաւականաչափ ազատ լինի իր ներքին ինքնավարական գործերում և ինքը կարգադրի իր տեղական գործերը իր ընտրեալ ներկայացուցիչների ձեռքով։

Թիւրքական սահմանադրութիւնը այն ժամանակ միայն լիակատար կերպով բաւարարութիւն տուած կը լինի պետութեան մէջ ապրող տարրերին, երբ այն կերպով ըմբռնած կը լինի տեղական ինքնավարութեան նշանակութիւնը և չի ցանկանայ իր մէջ կենտրոնացնել, բացի ընդհանուր խնդիրներից, նաև այն ներքին տեղական խնդիրները, որոնց ձեռնհասութիւնը ըստ էութեան պէտք է պատկանի տեղական ազգաբնակութեանը։

Միայն վարչական լայն աշխարհահայեացքը և տեղական ինքնավարութեան սկզբունքների խոր ըմբռնումը կարող են կանոնաւոր և ամուր հիմքերի վրա դնել այնպիսի պետութեան քաղաքական և քաղաքացիական զարգացումը, ինչպէս Թիւրքիան է, որտեղ խմբված են միատեղ զանազան ազգագրական, պատմական և կուլտուրական տարրեր։

Այո, միայն վարչական ապակենտրոնացման սիստեմով կարելի է կանոնաւորել օսմանեան պետութեան կենտրոնի և նրա մասերի յարաբերութիւնները, հաշտեցնել ներկայումս հակասական թւող և մէկը միւսին բացասող շահերը։

Իսկ եթէ ներկայ ղեկավար գործողների պետական ոգին այնքան նեղհայեաց կը լինի, որ ուշադրութեան չի առնի տեղական ինքնավարութեան հիմնական պահանջները, կը նայի այդ պահանջների վրա իբրև հակապետական և անջատական ձգտումների վրա և նրանց արհամարհելով ձեռնամուխ կը լինի նոյնիսկ եղած աւանդական և սովորական արտօնութիւնների վերացմանը, այն ժամանակ նա կը շաղախի թիւրիմացութիւնների մի խմոր, որ յետոյ մակարդ կը դառնայ բարդութիւնների և ծանր անախորժութիւնների ծագման պետութեան մէջ։

Եւրօպայի և Ամերիկայի քաղաքական կեանքը շատ փայլուն օրինակներ է տուել այն բանի՝ թէ ինչպէս կենտրոնը և պետութեան մասերը կարողացել են ներդաշնակութիւն ստեղծել բաւարարութիւն տալով տեղական ինքնավարական պահանջներին և թէ ինչպէս խանգարվել է խաղաղութիւնը, երբ աչքաթող է արված եղել ներդաշնակութեան այդ եղանակի գործադրութիւնը պետական կեանքի մէջ։

Եւ եթէ վերածնվող Թիւրքիան անկեղծ կերպով ձգտում է իր առաջադիմութեան և միևնոյն ժամանակ ցանկանում է, որ նա ազատ մնայ ներքին խռովութիւններից և եւրօպական միջամտութիւնից, պէտք է շատ լուրջ ուշադրութիւն դարձնէ իր վարչական կազմակերպութեան վրա և նրա հիմունքները հաստատի ապակենտրոնացման սկզբունքների վրա։

Ա. Քալանթար

ՀԱՅ ՄԻՆԻՍՏՐ

Հեռագիրները հաղորդում են, որ օսմանեան նոր մեծ-վէզիր Քեամիլ-փաշայի կազմած մինիստրական խորհրդի կամ կաբինէտի կազմի մէջ մտել է և մի հայ պաշտօնեայ, Գաբրիէլ էֆէնդի Նորատունկեան, որ մինչև այսօր վարում էր Բ. Դրան իւրիսկօնսուլտի պաշտօնը, իսկ այժմ ստանում է առևտրի և հասարակական աշխատութիւնների մինիստրի պաշտօնը։

Գաբրիէլ Նորատունկեան յայտնի է թէ իբրև ազգային, թէ իբրև պետական և հասարակական գործիչ և թէ իբրև հեղինակ մի քանի լուրջ գրական աշխատութիւնների՝ իրաւագիտական և դիւանագիտական հարցերին վերաբերեալ, ինչպէս օրինակ նրա եռահատոր նշանաւոր աշխատութիւնը՝ Թիւրքիայի կնքած դաշնագրերի մասին։

Դեռ 1879 թ., լինելով 27 տարեկան երիտասարդ, նա «Արարատեան» ընկերութեան ատենապետ ընտրվեց և գործում էր յօգուտ Հայաստանի Մինաս Չերազի հետ։ Այդ տարին նա ընտրվեց նաև ազգային Երեսփոխանական Ժողովի անդամ, բայց նրա ընտրութիւնը չը վաւերացվեց, որովհետև նա 27 տարեկան էր, մինչ, սահմանադրութեան համաձայն, ընտրեալ պատգամաւորը պէտք է 30 տարեկան լինի։ Նոյն տարին նա ընտրվեց Բ. Դրան կողմից Սերբիայի սահմանագլխի բաժանման յանձնաժողովի անդամ, իսկ այդ պաշտօնը աւարտելուց յետոյ նշանակվեց ռուս-թիւրքական սահմանագլխի բաժանման յանձնաժողովի անդամ և այդ պաշտօնի առիթով եկաւ Թիֆլիս, ուր մտերմական սերտ կապեր հաստատեց հանգուցեալ Գրիգոր Արծրունու հետ։

Մի քանի անգամ նա ընտրվել է ազգային քաղաքական ժողովի ատենապետ և առհասարակ նա վայելել է մեծ հեղինակութիւն և ժողովրդականութիւն։ Նա համարվում է նշանաւոր իրաւաբան, ուստի և օսմանեան կառավարութեան կնքած բոլոր դաշնագրերի մէջ նա ունեցել է լայն մասնակցութիւն։

Ողբացեալ Արփիար Արփիարեանը, որ գործել է Գ. Նորատունկեանի հետ միասին դեռ 1879 թ. իր անուղական թղթակցութիւնների մէջ յայտնում էր, որ Կ. Պոլսում կազմվել է «ծանրագլուխ նոր երիտասարդաց խումբ մը, որոյ խիստ արժանաւոր ներկայացուցիչ կը համարուի Նորատունկեան Գաբրիէլ»։

Եւ Նորատունկեան արդարացրեց այդ յոյսերը ու կարողացաւ կատարել իր պարտականութիւնները իբրև օսմանեան քաղաքացի, իբրև հայ և մարդ այնպէս, որ այսօր, Թիւրքիայի ազատագրութեան օրերում, երբ նոր պաշտօնի կոչվող անձանց վրա ծանր պատասխանատուութիւն է ընկնում, որովհետև նրանց է յանձնվում ամբողջ մի պետութեան մէջ նոր թարմ կեանք և հոգի ներշնչելու ահագին գործը, Նորատունկեանին յանձնվում է մի այնպիսի ծանր և պատասխանատու պաշտօն, ոըպիսին է երկրի առևտրի և արդիւնաբերութեան գործի ղեկավարութիւնը։

Նորատունկեանի հետ միասին մինիստրական պաշտօն է յանձնված և մի յոյնի։ Այդ հանգամանքը ցոյց է տալիս, որ նոր մեծ վէզիր Քեամիլ-փաշան տրամադիր է յարգել տալ և գործադրել սահմանադրական այն մեծ սկզբունքը, թէ պետութեան մէջ բոլոր քաղաքացիները, առանց ցեղի և կրօնի խտրութեան, հաւասար են թէ պարտականութիւնների և թէ իրաւունքների մէջ։

Եւ յանձին Նորատունկեան էֆէնդու, հայ տարրն ևս Թիւրքիայում կոչված է պետական կազմի վերաշինութեան մեծ գործին մասնակցելու։

Հ. Առաքելեան

ԹԻՒՐՔԻԱՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇԵՄՔԻՆ

Կ. Պոլիս, 25 յուլիսի

Քեամիլ-փաշան կազմեց կաբինէտը հետևեալ կազմով. Հասան Ֆէհմի-փաշան մնում է արդարադատութեան մինիստր, Թէվֆիկ-փաշան արտաքին գործերի մինիստր, Սիվասի վալի Ռէջիբ-Ակիֆ-փաշան նշանակվում է ներքին գործ. մինիստր, Ադրիանուպոլսի վալի մարշալ Ռէջիբ-փաշան—զինւորական, ծովապետ Մէհմէդ-Արիֆ-փաշան—ծովային, մեծ վէզիրութեան պետական քարտուղարի նախկին օգնական Թէվֆիկ-փաշան—պետական խորհրդի անդամ, Հակկը-բէյ մնում է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր, Զիպէր-փաշան—ոստիկանութեան, պետական խորհրդի անդամ երիտասարդ թիւրք Էֆրէմ-բէյ նշանակվում է վակուֆների մինիստր, Բ. Դրան իւրիսկօնսուլտ հայ Գաբրիէլ Նորատունկեան էֆէնդի առևտրի և հասարակական աշխատանքների մինիստր, պետական խորհրդի անդամ յոյն Միկրոկորդատ էֆէնդի—երկրագործութեան և լեռնային արդիւնաբերութեան, Զիա-փաշա—ֆինանսների։ Մինիստրների նոր ցուցակը անյապաղ ներկայացված է սուլթանի հաստատութեան։

Սալոնիկից ստացված հիւպատոսական զեկուցումների համեմատ, մինչև այժմ զինաթափ են եղել բուլղարական 50, յունական 18, սերբիական 4 և վալախեան 3 հրոսակախմբեր։

(«Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 25 յուլիսի

Պետերբուրգի հեռագրական գործակալութեան թղթակիցը խօսակցեց թիւրքական «Սերվիսի-Ֆէնուն» լրագրի խմբագրատանը երիտասարդ-թիւրքերի միութեան և առաջադիմութեան կոմիտէտի անդամների հետ։ Կոմիտէտի անունից և լիազօրութեամբ գործակալութեան թղթակցի հարցերին պատասխանում էր «Սերվիսի-Ֆէնունի» հրատարակիչ Իսան-բէյը։ Իսան-բէյի հաղորդածը բերվում է բառ առ բառ, այնպէս որ նրա յայտնած կարծիքների պատասխանատուութիւնը, ի հարկէ, մնում է նրա վրա։ Իսան-բէյ յայտնեց, որ կոմիտէտը աշխատում է հաստատուն կառավարութիւն սահմանել և խաղաղ յարաբերութիւններ պահպանել ուրիշ ժողովուրդների հետ։ Կոմիտէտը հասկանում է, որ Եւրօպան չէ կարող մի անգամից հաւատ ընծայել թիւրքական վերանորոգման։ Մինչև այժմ նա գործ ունէր ոչ թէ թիւրքաց պետութեան, այլ սուլթանի անձնական իշխանութեան հետ։ Սակայն երիտասարդ Թիւրքիան կապացուցանէ իր անկեղծութիւնը, Եւրօպան նրան կը հաւատայ։ Երիտասարդ-Թիւրքիան լրջութեամբ կը կանգնէ ռեֆորմների ճանապարհի վրա և ինքն կը մտցնի բարենորոգումները Մակեդոնիայում, պահպանելով կատարեալ հաւասարութիւն ժողովուրդների միջև և լիակատար ազատութիւն։ Եւրօպան կը տեսնէ և կը համոզվի, որ անօգուտ է անվստահութիւնը և իր յարգանքը չի մերժի այն ազգին, որը կատարեալ իրաւունք կունենայ դրա վրա։ Մեր դէվիզն է, ասաց Իսան-բէյ, ազատութիւն, հաւասարութիւն և մարդասիրութիւն։ Նոր կաբինէտը հաստատուն կը լինի։ Մենք հաւատում ենք Քեամիլին. նա կը մտցնի սահմանադրութիւնը։ Այժմ մենք ոչ մի պահանջ չենք անում Եւրօպայից։ Ապագայում նա ինքն ընդառաջ կը գայ մեզ. մենք զօրեղ ենք և մեր հայրենիքում կը մտցնենք այն ամենը, ինչ հարկաւոր է։

(«Հ. Գ.»)

Վիեննա, 25 յուլիսի

«Կոր. Բիւրօ»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ սուլթանը ուղարկեց արտաքին գործերի մինիստրին և օբէրցէրէմօնիմէյստէրին այստեղ գտնվող յունական պրինցների մօտ, յանձնարարելով նրանց ցաւակցութիւն յայտնել, որ չէ կարող ընդունել նրանց մինիստրական ճգնաժամի պատճառով։ Սուլթանը ուրախ կը լինի, եթէ կայցելեն իրան մի այլ անգամ։ Պրինցները ճանապարհ ընկան Կ. Պոլսից։

(«Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 25 յուլիսի

Լրագիրները միաձայն ողջունում են նոր կաբինէտը։ Երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտը հրատարակեց մի կոչ, որով վստահութիւն է յայտնում մինիստրութեան և հրաւիրում է ժողովուրդը հնազանդվել կառավարութեան, որը պարտաւոր է պահպանել կարգը։ Ոստիկանութեան մինիստրը նոյնանման մի կոչ հրատարակեց, պահանջելով ձեռնպահ մնալ միջամտութիւնից ոստիկանական գործերում և անձնական վրէժխնդրութիւնից նախկին փորձիչներից։ («Հ. Գ.»)

Վիեննա, 25 յուլիսի

«Կոր. Բիւրօ» լրագրին հեռագրում են Կ. Պոլսից. «Էրզրումի, Հիջազի, Տրապիզօնի, Բէյրութի և Ադանայի վալիները արձակված են իրանց պաշտօններից»։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 25 յուլիսի

Սէլամլըքը կայացաւ ահագին բազմութեան ներկայութեամբ։ Հասարակութիւնը կանգնած էր զօրքերի շարքերի ետևը։ Ժողովուրդը և զօրքերը հիացմունքով ողջունեցին սուլթանին, որը պատասխանում էր ողջոյններին։ Առանձին քեօշկի մօտ ներկայ էր ամբողջ դիպլօմատիական մարմինը, որը յետոյ ընդունվեց սուլթանից։ («Հ. Գ.»)

Վիեննա, 25 յուլիսի

«Կոր. Բիւրօ»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ դիպլօմատիական մարմնի ընդունելութեան ժամանակ սուլթանը դիմեց ներկայ եղողներին յայտարարելով թիւրքերէն լեզւով, որ պարտաւորվում է վեհապետի խօսքով հաւատարիմ մնալ վերականգնված սահմանադրութեան և այսուհետև գործել ճիշտ դրա համեմատ։ Արտաքին գործերի մինիստրը կրկնեց այդ յայտա-

քարութիւնը ֆրանսերէն լեզուով։ Դիպլոմատիական մարմնի աւագագոյնին փոխարինող իտալական դեսպան Իմպէրիալին նորից շնորհաւորութիւններ մատուցեց դիպլոմատիական մարմնի կողմից և գոհունակութիւն յայտնեց ամբողջ աշխարհի համար այդ ուրախալի դէպքի առիթով։ Իմպէրիալին աւարտեց իր ճառը բարօրութիւն ցանկալով սուլթանին և թիւրք ազնիւ ազգին։ Սուլթանը ձեռք տուեց միսիաների բոլոր գլուխներին և գոհունակութիւն յայտնեց, որ իր շուրջն է տեսնում դիպլոմատիական մարմինը։

«Կոր. Բիւրօն» հաղորդում է, որ օսմանեան կառավարութիւնը յանձնարարել է այստեղի թիւրքաց դեսպանութեան կտրականապէս հերքել այն լուրը, որ իբր թէ օսմանեան կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի հեռացնել մակեդոնական վիլայէթներից օտարազգի պաշտօնեաներին և օֆիցէրներին։ («Հ. Գ.»)

—

Հրատարակված է իրադէ, որի համաձայն այն բոլոր օֆիցէրները, որոնք վերջին 5 տարիների ընթացքում պաշտօնում չեն բարձրացված, այժմ աստիճանով բարձրացվում են։ Ամբողջ զօրքի օֆիցէրներին տեղեկացվում է ի գիտութիւն՝ թէ որ օրն է հրաւիրվում ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը։ Զինւորական մինիստրութիւնը մի քանի տասնեակ հազար նոր պաշտօնազգեստներ է ուղարկել երրորդ զօրաբանակին։ Օտարերկրեայ լրագիրները վաճառվում են առանց որևէ դժուարութիւնների։ Սրճարանները այցելողներից շատերը իրանց կեանքում առաջին անգամն են անարգել կարդում օտարերկրեայ լրագիրներ։

Կ. Պոլսի բարձր պաշտօնեաների շրջաններում մեծ իրարանցում է տիրում։ Շատ փաշաներ տենդոտ հապճեպով վաճառում են իրանց տները, հողերը, կահաւորութիւնը, հաւաքում են պարտքերը և վերջացնում են իրանց գործերը մտադիր լինելով գաղթել։ Պալատականները հերթապահութիւն են անում երիտասարդ-թիւրքերը և արգելում են վարկաբեկված ու որևէ բանում մեղադրվող անձանց հեռանալ Պոլսից։ Երիտասարդ-թիւրքերը միակայմ նաւերով երթեւեկում են Բօսֆորի վրա, մօտենում են օտարերկրեայ շոգենաւերին և դիտում են բոլոր ճանապարհորդներին։ Կասկածելի փախստականներին նրանք վերադարձնում են ափը։

Զէյլս-իւլ-իսլամը, ընդունելով «Matin» լրագրի թղթակցին, ասել է նրան. «Բոլոր խոստացված ազատութիւնները կիրագործվեն, մասնաւորապէս նաև դաւանութիւնների ազատութիւնը։ Մուսուլմաններն ու քրիստոնեաները մի ընդհանուր հայրենիք ունեն և քրիստոնեաներին ևս անհրաժեշտ է թոյլատրել զինւորական ծառայութեան մէջ մտնելուն»։

Մակեդոնիայի գեներալ-տեսուչ Հիլմի փաշան հեռագրել է Եըլդըզ-Քեօշկին. «Ջօկերը Սալօնիկում եղդուեցին, որ նրանք կաշխատեն սահմանադրութիւնը ձեռք բերել,—ես ևս»։ («Рѣчь»)

—

Կ. Պոլիս, 19 յուլիսի

Ներկայ մոմենտի համար ամենից աւելի լուրջ վտանգը այստեղ համարում են լրտեսների անագին բանակը, որը նոր կարգեր մտցնելուց յետոյ մնացել է անգործ և առանց վաստակի։ Բանտերից ազատված որոշ կատեգօրիայի յանցաւորների հետ միասին այդ տարրը պատրաստ է ամեն բանի։ Վտանգ է նկատվում նաև այն բանում, որ շարժումը ղեկավարում է ոչ թէ չափաւոր կերպով տրամադրված մայրաքաղաքը, այլ արմատական մտքերով տոգորված զաւառը։

Կ.-Պոլսում սուլթանի սահմանադրական հաւաստիացումներին լիովին հաւատում են, միայն թէ պահանջ են դնում, որպէսզի պատասխանատու մինիստրութիւնը իբրաւէս անձամբ ղեկավարի երկրի կառավարութիւնը։

Սակայն Սալօնիկում պոկել էին սուլթանին ուղղված շնորհաւորութեան մակագրութիւնները, տեղ-տեղ լսվում էին բացագանչութիւններ ի պատիւ հանգուցեալ Աբդիւլ-Ազիսի աւագ որդի արքայազն Իւսուֆ-Իզզեդդինի։

Այսօր Կ.-Պոլիս ժամանեց Սալօնիկի կոմիտէտի լիազօրը, որը առաջադրում է այնպիսի պահանջներ, որոնք բաւականին գերազանցում են նախորդներից։

Պարզվում է, որ բանտերից քաղաքական կալանաւորների հետ միասին սովորական քրէական յանցաւորներին ևս ազատելը տեղի է ունեցել ոստիկանութեան մինիստր Համդիի հրամանով, որին կառավարութիւնը չէր համարձակվում հակառակել, բայց և որը արդէն պաշտօնազուրկ է արված։ Անհասարակ երիտասարդ-թիւրքերը մեղադրում են կառավարութեան և կրաւորականութեան մէջ։ («Рѣчь»)

—

Ալբանացիների մէջ սահմանադրական մտքերը տարածվում են մեծ դժուարութեամբ։ Սկիւտար են եկել մի քանի հարիւր ալբանացիներ բացատրութիւն պահանջելու՝ թէ ինչ բան է սահմանադրութիւնը. նրանցից ոմանք այն ենթադրութիւնն են յայտնում, որ սահմանադրութիւնը հակասում է ղուրանի հիմունքներին, որոնցով պէտք է կառավարվի Թիւրքիան։ Ուրիշները սահմանադրութիւնը այն մտքով են հասկացել, որ նրան յայտարարելուց յետոյ Թիւրքիայի սահմաններից պէտք է վտարվեն բոլոր օտարերկրացիները։

Եւրոպական Թիւրքիայի բոլոր փոքր և շատ յայտնի հեռագրական կէտերում այժմ հերթապահութիւն են անում երիտասարդ-թիւրքերի օֆիցէրները, որոնք վերատեսուչում են ուղարկվող հեռագրերը և հսկում, որպէսզի սահմանադրութեան հակառակորդները հնարաւորութիւն չունենան իրար հետ յարաբերութիւն պահպանել հեռագրով։

«N. Fr. Pr.» լրագիրը, որ տպագրել էր այն շինծու հեռագիրը՝ թէ երիտասարդ-թիւրքերը առաջարկել են Մակեդոնիայի ռուսաց և աւստրիական քաղաքային գործակալներին հայրենիք վերադառնալ, վճռականապէս հերքում է այդ տեղեկութիւնը։ («Рѣчь»)

—

Ասում են, որ սուլթանը վճռել է ընդունել օսմանեան կայսրի տիտղոսը և վերացնել մեծ վէզիրի կոչումը, փոխարինելով նրան մինիստրների խորհրդի նախագահ անունով։ («К. М.»)

—

Հին Թիւրքիան զարթնում է քնից. այդ պարզ է ամենքի համար։ Բայց հեռատես մարդիկ կարողանում էին նկատել ազատագրութիւնների իրագործման առաջին քայլափոխում հին Թիւրքիայի ղեկավար ձեռքը։ Ամիւտիա պահանջեցին—տուեցին։ Բայց քաղաքականների հետ միասին արձակեցին նաև քրէականներին։ Եւ իր յաղթանակով ուրախացող ամբոխի ցնծութեան աղաղակներ ներքոյ սկսեց կազմակերպվել ռէակցիօներների բանակը։

Լոյս են տեսել թռուցիկներ, որոնցով կոչ են անում բոլոր «ուղղափառ թիւրքերին» ուշքի գալ և հրաժարվել գեաւուրներին նմանելուց. «վերադառնալ հայրենի տունը»։ Թռուցիկների տակ դրված է հետեւեալ կարճ, բայց ազդու ստորագրութիւնը. «Հին-Թիւրքական կոմիտէտ»։

Առայժմ հին-թիւրքերի կալրը, այդ «Իսլամի ուղղափառ զաւակների», դեռ նոր-նոր հաւաքվում—կազմակերպվում է, և նրանց քաղաքական դերն ամբողջապէս ապագայում է լինելու։

Այժմ հետզհետէ աւելի է պարզվում, որ երիտասարդ-թիւրքերը կռիւ են մղում երկու ֆրօնտի վրա. մի կողմից խեղդում են հին ռեժիմը, իսկ միւս կողմից արմատախիլ են անում եւրոպական ազդեցութիւնը։ Առանձնապէս այդ բանը նկատելի է Մակեդոնիայում։ Այդպէս օրինակ՝ միջազգային ժանդարմերիայի ռուս օֆիցէր Պօլկանօվին ուղարկված է մի նամակ 70 ստորագրութեամբ, որտեղ նրանք քաղաքավարի ձեւով խնդրում են նրան չը վերադառնալ այլ ևս իր պաշտօնավարութեան տեղը՝ Սալօնիկ։ Պատճառներին իմանալու համար տուած հարցին նրանք պատասխանել են Պօլկանօվին. «Մենք յոյս ունենք, որ պետութիւնները իրանք յետ կը կանչեն իրանց ներկայացուցիչներին Մակեդօնիայից, առանց սպասելու, որպէսզի մեր կողմից այդպիսի մի առաջարկ լինի»։ Բարենորոգումների հարցի առիթով նրանք պատասխանել են նոյն ոգով. «Բարենորոգումները հարկաւոր են ոչ միայն Մակեդօնիային, այլ և ամբողջ Թիւրքիային, և եւրոպացիները չէ՞ որ պէտք է ձեռք առնեն այդ գործը. երիտասարդ Թիւրքիան ինքն այդ կանէ»։ («Г. М.»)

—

Սաբահ էդդինի կարծիքը.—Սուլթանի քըրոջ որդի արքայազն Սաբահ Էդդինը «Berl. Tag.» լրագրի պարիզեան թղթակցի հետ խօսելիս ասել է, որ երիտասարդ-թիւրքերը դեռ ևս չեն հաւաքել իրանց բոլոր ոյժերը բռնակալութեան դէմ կռիւ մղելու համար և որ Փոքր-Ասիայում նրանք ունեն շատ կողմնակիցներ, որոնք առ այժմ սպասողական դիրք են բռնել։

Սաբահ-Էդդինը յայտնել է, որ ինքը թիւրքական զանազան գաւառներին ինքնավարութիւն տալու կողմնակից է (երիտասարդ-թիւրքերի միւս պարագլուխը՝ Ահմէդ Րիզան հակառակորդ է ինքնավարութեան, որի մէջ նա նկատում է «միակ և անբաժան օսմանեան կայսրութեան» դէմ դաւադրական մի փորձ)։

Սաբահ-Էդդինը անհրաժեշտ է համարում երաշխաւորութիւններ ձեռք բերել, ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ Աբդիւլ-Համիդը արդէն մի անգամ սահմանադրութիւնը վերացրել է։

Միևնոյն ժամանակ 1876 թւի ազատութիւնների բնագիրը այժմ հնացել է, ուստի հարկաւոր է աշխատել վերաքննելու սահմանադրութիւնը՝ աւելի արմատական ոգի մտցնելով։

Սաբահ-Էդդինը յայտնում է, որ երիտասարդ թիւրքերը ամենափոքր դիտաւորութիւն անգամ չունեն զինաթափ լինելու և գափնիների վրա հանգստանալու։ («Рѣчь»)

—

Էնվեր-բէյի մօս.—«N. F. P.» լրագրի թըղթակիցը նկարագրում է սահմանադրութիւն յայտարարելու առիթով Սալօնիկում կայացած հանդէսը։ Յեղափոխութիւնից մի քանի օր առաջ, սարերը փախած Հիլմի փաշայի ադիւտանտ Էնվեր-բէյը, որ ապստամբութեան դրօշակ էր բարձրացրել սուլթանի դէմ, հազարաւոր ամբոխի առաջ համբուրվեց Հիլմի փաշայի հետ։ Հաշտութիւնը տեղի ունեցաւ «Սպիտակ ամրոցին» մօտիկ գտնվող հրապարակի վրա, ուր մինչև այժմ կախաղան էին բարձրացնում չետնիկներին։ Սահմանադրութիւն շնորհելու առիթով եւրոպական հիւպատոսարանները զարդարվել էին դրօշակներով։

Էնվեր-բէյը, ընդունելով «N. Fr. Pr.»-ի լրագրի թղթակցին, հաղորդել է նրան, որ երիտասարդ թիւրքերի կազմակերպութիւնը մտադիր է ամենալայն գործունէութիւն ցոյց տալ ընտրութիւնների ժամանակ։ Երիտասարդ Թիւրքերը ծանօթացնում են ժողովրդին իրանց ծրագրի հետ և կազմակերպում են մասսաները, որպէսզի այդպիսով անհնարին դարձնեն բռնակալական կարգերին վերադառնալը։

Նա, ի միջի այլոց, ասել է թղթակցին, որ երիտասարդ Թիւրքերը բոլորովին համերաշխ են բուլղարական յեղափոխականների հետ Մակեդոնիայում, և ծանօթացրել է նրան խօսակցութեանը ներկայ գտնվող բուլղարական ներքին կազմակերպութեան պարագլուխ Շիգիմանովի հետ։ Վերջինս վկայել է, որ սահմանադրութիւնը շնորհելուց յետոյ մահմեդականները եղբայրակցում են քրիստոնեաների հետ։ Էնվեր-բէյը մատնանշել է, որ մահմեդական ազգաբնակութիւնը թշնամաբար է վերաբերվում միայն դէպի յունական չետնիկները, որոնց լուրջ վտանգ է սպառնում, եթէ որ նրանք վերջ տալու չը լինեն իրանց բռնութիւններին։ Տեղացի յունական ազգաբնակութեան հետ մահմեդականները լաւ են վարվում։

Եւրոպայի նկատմամբ Էնվեր-բէյը ասել է, որ Թիւրքիան աշխատելու է նրա հետ համերաշխ կերպով բարենորոգումներ մտցնելու գործում, սակայն օտարերկրացիների միջամտութիւնը կը լինէր աւելորդ և վնասակար։ («Рѣчь»)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Կիեւ, 25 յուլիսի

Միսիօներական համագումարը ի նկատի առնելով կոմս Լ. Ն. Տոլստոյի առաջիկայ յոբելեանը, որոշել է խնդրել սինօդին օգոստոսի սկիզբներին հրատարակելու յորդորներ յոբելեանը չը տօնելու համար, բացի դրանից լոյս ընծայել քրիստոնէական գրականութիւն՝ մերկացնելով նրա վերջին հրատարակութիւնները։

Վօստորգով քահանան կարդաց մի զեկուցում անուանելով սօցիալիզմը մի այնպիսի անաստուածական ուսմունք, որը ոչ մի առնչութիւն չունի քրիստոնէութեան հետ ոչ իր հիմնական մտածողութեան տեսակէտով և ոչ էլ իր վերջնական նպատակներով։

Համագումարը ընդունելով որ քրիստոնէութիւնը սօցիալիզմի հետ միասին անպարփակելի է, այն միտքը յայտնեց, որ անհրաժեշտ է կռիւ մղել նրա դէմ, և այդ նպատակով որոշեց խնդրել սինօդին, որպէսզի հոգևոր սեմինարիաների դասընթացքի մէջ մտցվի սօցիալիզմի վերլուծութիւնը։ («Հ. Գ.»)

—

Թէհրան, 25 յուլիսի

Բաստը թիւրքաց դեսպանութեան մէջ անհետևանք վերջացաւ։ Դեսպանութիւնը մաքրվեց։ Շահը թոյլատրեց «Պէգախաստան» ազատամիտ լրագրի նախկին խմբագրին վերանորոգել հրատարակութիւնը։ («Հ. Գ.»)

Ախալցխա, 24 յուլիսի

Այս երկու օրս, քաղաքումս իշխանութիւնը սկսել է ձերբակալութիւններ կատարել։ Մինչև հիմա ձերբակալված ու բանտարկված են մօտ 10 հայ երիտասարդներ։ Ինչպէս լսում ենք, հեռամտում են ուրիշներին էլ։ Պատճառը անյայտ է։

Քաղաքիս յայտնի վաճառական Վահան Աղաջանեանը իր նոր վախճանված մօր՝ Հռիփսիմէ Աղաջանեանի յիշատակին նուիրել է 100 ր. կովկ. հայոց բարեգ. ընկ. տեղական ճիւղին և 100 ր. էլ տեղական անճար աղքատներին։ Խ.

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԱՓԵՐԻՑ

—

Սամսօն, 21 յուլիսի

Այսօր առաւօտ հասանք Սամսօն, որ Փոքր Ասիայի շատ քաղաքների համար նաւահանգիստ է և գլխաւորաբար ծխախոտի արտահանութեան կողմից նշանաւոր է։

Հազիւ խարիսխ գցեցինք թէ չէ՝ ծովեզերքից բարձրացող աղաղակներ էինք լսում, որոնք աւելի ուրախութեան արտայայտութիւններ էին, քան որևէ անհանգիստ աղմուկի։ Նախաճաշից յետոյ առաջին կարգի ուղևորներս՝ ընդամենը 9 հոգի՝ նաւակով մտանք Սամսօն։

Երեք հայ էինք Թիֆլիսից (պ. Բժանբէկ, պ. Լ. Եւանգուլեան և ես)։ Մեզ հետ էր նաև նշանաւոր գեն. Բաուէրը իր տիկնոջ հետ, որ այժմ Բաթումի բերդի հրամանատարն է։ Իբրև թիւրքագէտ և իբրև Սամսօնը ճանաչող (թէև 12 տարի առաջ էր եղել այստեղ), ես էի ուղեկիցներիս առաջնորդը, և մենք ամբողջ 3 ժամ մնացինք քաղաքում, ոտքով և կառքերով։

Այցելեցինք քաղաքի միակ կարևոր արդիւնաբերութեան վայրը, ծխախոտի գործարանը, որ պատկանում է օսմ. ռէժիին։

Փողոցներում մեզ դիմաւորում էին երեխաներ, մեծ մասը թիւրք, կարմիր և կանաչ դրօշակներով, որոնց վրա փայլում էր թիւրքական զինանշանը՝ կիսալուսինը։

Շոգենաւից մեր լսած աղաղակը՝ կեցցէներ են եղել սուլթանի հասցէին։

Զարմանով նկատեցի, որ փողոցներում ծախում էին սուլթան Աբդիւլ-Համիդի պատկերը, մի բան, որ Թիւրքիայում ամենախիստ կերպով արգելված էր մինչև հիմա, որովհետև սուլթանը իրաւունք չէր տալիս, որ ժողովուրդը ճանաչէ նրա դէմքը...

Սամսօնի թիւրք քաղաքագլուխը պատմում էր, թէ քրիստոնեաները, մանաւանդ հայերը, դեռ ևս դժուարութեամբ են հաւատում, թէ սահմանադրութիւնը կատարված իրողութիւն է և ոչ թէ մի խաղ նոր բռնութիւնների համար։

Մեր թիւրք նաւավարին հարցնում եմ, թէ ինչ է նշանակում «սահմանադրութիւն». պատասխանում է՝ «արդարութիւն և հաւասարութիւն»։

Սամսօնում բաւական մեծ թւով հայ կայ, որոնք ունեն իրանց առաջնորդն, եկեղեցին և դպրոցը։ Խօսեցի մի քանիսի հետ և յայտնեցի իմ կարծիքը, թէ սահմանադրութիւնն այս անգամ մեծ շանս ունի տևողական լինելու։

Երբ շոգենաւ դարձանք, բազմաթիւ հայ այցելուներ գտանք այնտեղ։ Համարեա ամբողջ հայ հասարակութիւնը՝ մարդ, կին և երեխայ նաւակներով անընդհատ գալիս էին մեր շոգենաւը։

Որքա՜ն ուրախ էին նրանք։ Առաջին անգամ էր, որ նրանց թոյլ էր տրվում ազատ կերպով, առանց արգելքի դուրս գալ քաղաքից և այցելել օտար շոգենաւ։ Փերմանական անագին շոգենաւը լցվել էր հայ այցելուներով։ Խօսում եմ նրանց շատերի հետ։

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

—

Լօնդօն, 31 յուլիս (ն. տ.)

Երբ նորէն գրիչ ձեռք կառնեմ կարևոր տեսակցութիւն մը հաղորդելու, թերթեր կան առաջիս, որոնք կը հաղորդեն, թէ սուլթանը այնքան զգացուեր է իր հպատակ զաւակներուն արտայայտած խանդավառութենէն, որ սկսեր է մանուկի նման արտասուել, և, առաջին անգամ ըլլալով 32 տարուան ընթացքին, պատուհանը ելած է և, զայն անձամբ բանալով, հետեւեալ խօսքերը արտասանած հոն խռնուող բազմութեան.

«Իմ զահակալութենէս ի վեր երկրին բարգաւաճման և ապահովութեան համար եմ աշխատած։ Միշտական ըղձանքս պիտի ըլլայ ժողովրդիս բարօրութիւնն ու անդորրութիւնը, որուն վրայ կը նայիմ իբրև զաւկներուս։ Աստուած վկաս է»...

Թատերգութեան այս գեղեցիկ մասը մէկ կողմ թողլով, անցնիմ կարևոր նիւթիս։

—

Այս պահուս Լօնդօն տեղի կունենայ միջազգային խաղաղութեան համաժողովը։ Այդ գումարման մէջ իբրև պատուիրակ ներկայ է նաև Ահմէդ Րիզա՝ երիտասարդ-թիւրքերու պետը և «Մէշվէրէթ» թերթի խմբագիրը։

«Daily News»-, որ, ինչպէս հետեւեալ խօսակցութիւններէն պիտի տեսնուի, Թիւրքիոյ ներկայ կացութեամբ ամենէ աւելի շահագրգռողներէն մէկն է, իր ներկայացուցիչներէն մէկը կուղարկէ անոր հետ տեսակցութիւն մը ունենալու, և այդ է որ պիտի զետեղեմ այստեղ։

Մինք, հակառակ մեր դաշնակցական բարեկամաց ապահովիչ խօսքերուն և հակառակ վերջին մի քանի օրուայ դէպքերուն, միշտ թերահաւատ աչքով նայած ենք Ահմէդ Րիզայի և իր հետևողներուն վրայ։ Յետագայ տողերը բաւական կը պարզեն։

«Ան (Ահմէդ Րիզա) սկսաւ խօսակցութիւնը,—կը գրէ «Daily News»,—շնորհակալութեան ջերմ բառով մը այն համակրանքին համար՝ որ երիտասարդ թիւրքեր յաբուցին Անգլիոյ մէջ։

«—Հոդ,—ըսաւ ան,—կը տեսնեմ ազատականութեան ճշմարիտ հոգին։ Ատեն մը փորձուեցայ յուսահատիլ՝ տեսնելով որ անգլիական կարծիքը իր համակրանքը առաւելաբար վերապահած է հայերուն ու մակեդոնացիներուն համար։ Անտարակոյս, անոնք արժանի էին համակրանքի, բայց չարիքները, որոնցմէ կը տառապէին անոնք, թիւրքական ապիկար կառավարութենէն էր լոկ։ Դուք միայն մակեդոնական հարց մը տեսաք, մինչ անդին կար թիւրքական հարց մը, որ արդէն կը պարունակէր յիշեալը, ինչպէս որ ամբողջը կը պարունակէ մասնիկը։ Եթէ Եւրոպա այս բոլոր տարիներու ընթացքին բովանդակ Թիւրքիոյ համար բարենորոգումներ պահանջէր, Թիւրք բնակչութիւնը իր հետը կըլլար։

«—Դժուարին կէտը հոն էր, որ,—կը պատասխանէ թերթին ներկայացուցիչը,—Թիւրքերուն մէջ բացայայտ դժգոհութիւն մը չը տեսանք։ Ոչ ոք բողոքեց երբ Միդհատի սահմանադրութիւնը խափանուեցաւ 1876-ին։

«—Ճիշդ է, բայց դուք կը մոռանաք, թէ ինչպիսի կացութեան մը մէջ կը գտնուէինք մենք այն ատեն։ Ռուսաստան աւերած էր երկիրը։ Պատերազմն էր որ Աբդիւլ Համիդի հնար դարձուցած էր սահմանադրութիւնը խափանել։

«—Այսու հանդերձ, քրիստոնեաներ ժամանակ առ ժամանակ չապստամբեցա՞ն,—կը հարցուի։

«—Ա՛հ, այդտեղ կը սխալիք,—կը պատասխանէ Ահմէդ Րիզա։—Քրիստոնեայք բնաւ չապստամբեցան սուլթանի յոռի կառավարութեան դէմ, այսինքն անոնք բնաւ չը կռուեցան Պոլիս լաւագոյն կառավարութիւն մը հաստատելու համար։ Իրենց շարժմանց նպատակը միշտ եղած է կայսրութեան անջատումը։ Անոնք բաժանման ձգտած են, և ոչ թէ բարեկարգումի։ Մենք, ընդհակառակը, ձգտած ենք նոր ու ազատական Թիւրքիա մը ստեղծելու, և մեր երկարատևութեան ապահովման համար կոչ ուղղեցինք, բուլղարներն ու յոյները մեզ միանալու հրաւիրելով։ Հայեր միայն ընդունեցին մեր հրաւէրը և անոնց հետ ջերմօրէն համագործակցեցանք։

«Պէտք չէ կարծէք թէ նոր շարժում մըն է աս,—շարունակեց Ահմէդ Րիզա։—Ասիկա 18 տարուան համբերատար աշխատութեան պտուղն է։ Վերջերս մեր ուշադրութիւնը դարձուցինք բանակին։ Սոյն պրոպագանդային մասնաւոր յաջողութեան պատճառը օֆիցէրներուն մէջ այն է թէ՝ անոնք, ընդհանուր առմամբ, Թիւրքիոյ ամենէ զաստիարակուած դասն են։ Էնվէր բէյ, օրինակի համար, մեր Մակեդոնիոյ տեղական լիդըրը, խիստ կարող անձ մըն է և կատարեալ գերմանական ուսում ունի։

«Դուք կուզէք մեր դիրքը հասկնալ քրիստոնեաներուն հանդէպ։ Մենք կը հաւատանք, թէ կրօնքը կը պատկանի անհատական կեանքին և անհատական վարքին։ Մեր ծրագիրը կը սկսի պահանջով մը՝ որ բոլոր կրօնական խտրութիւնները դադրին։ Քրիստոնեաներ պէտք է մտնեն պարլամենտ, պաշտօնի և բանակը հաւասար իրաւունքներով։

«—Ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր դիրքը,—կը հարցնէ «Daily News»-ի ներկայացուցիչը,—եթէ ցեղերէն մէկը, ալբանացիք՝ օրինակի համար, ինքնավարութիւն պահանջեն։

«—Դա մեր անմիջական պրօգրամէն դուրս է։ Այժմ միայն պարլամենտ մը կուզենք. նա պէտք է ուսումնասիրէ ապակենտրոնացման հարցը։ Միևնոյն ժամանակ, բոլոր ցեղերուն, քրիստոնեայ և մուսուլման, հաւասար առիթներ կընծայենք Թիւրքիոյ փրկութեան համար աշխատելու իբրև ամբողջութիւն մը։ Յիշեցէք թէ ոչ բուլղարները և ոչ ալ հայերը կրնան բացարձակ մեծամասնութիւն մը ունենալ Մակեդոնիոյ կամ Հայաստանի մէջ։

«—Նոր կառավարութեան մը կը հաւատա՞ք։

«—Անշուշտ ճշմարիտ է թէ Սաիդ փաշա, ներկայ եպարքոսը, սուլթանի քարտուղարն էր 1876-ին և օժանդակիչ Միդհատ-փաշայի և բարեկարգիչներու անկման։ Բայց մենք կը հաւատանք, թէ իր յանցանքը զղջացած է և երբ հետեւանքներուն վրայ կը մտածէ՝ կը զարհուրի։ Մեր կազմակերպութիւնն արդէն հզօր է։ Եթէ սուլթանը փորձէ շնորհած արտօնութիւնները ետ առնել, այն ատեն ժողովուրդը ընդհանուր ապստամբութեան պիտի ելլէ»։

«Daily News» այս տեսակցութիւնը հրատարակած է առանց դիտողութեան իր կողմէն։ Տարակոյս չունիմ, թէ հիմնովին համաձայն է ան հոն արտայայտուած մտքերուն, որովհետև դեռ անկէ ամիսներ առաջ ընդարձակ յօդուած մը կը հրատարակէր իր առաջնակարգ՝ Մօտաւոր Արևելքի ծանօթ աշխատակցին կողմէ, որով այս entente-ը կը շնորհաւորէր հայոց և երիտասարդ-թիւրքերու միջև անբացատրելի խանդավառութիւնով մը, թէև հազիւ քանի մը տարի առաջ էր, որ միևնոյն Ահմէդ Րիզա Լօնդօն գումարուած բանքեթի մը մէջ՝ ի պատիւ հոս գումարուող Մօտ. Արևելքի հարցով զբաղուող պատուիրակներու՝ հայ ու մակեդոնացի յեղափոխականները կը հռչակէր խառնակիչ աւազակներ կամ աւազակախմբեր և թողլով սրահը կը հեռանար։ Հեռացումէն վերջ, այս «անպատիւ» ընթացքը պախարակողը եղաւ հանգուցեալ կանոնիկոս Մակկոլ, որ երիտասարդ-թիւրքերու անուան արատ մը նկատեց։

Ինչպէս թղթակցութեանս սկզբնաւորութեան յայտնեցի, ես միշտ թերահաւատ գտնուած եմ այս շատաբան կուսակցութեան հանդէպ, որուն օրգանը, «Մէշվէրէթ», չմնաց լպիրշ ածական մը, որ տուած չըլլայ հայ յեղափոխականներու և նահատակներու հասցէին։ Ճիշդ այս նախապաշարումն է որ կը զսպէ զիս դիտողութիւն մը ընել սոյն տեսակցութեան վրայ, և ընթերցողներու ազատ դատողութեան կը յանձնեմ զայն, հրաւիրելով միանգամայն մեր դաշնակցական բարեկամներուն ուշադրութիւնը։

Մինաս Չօլակ

Պատմում են, թէ սահմանադրութեան հռչակումից [illegible] ... ասում են նրանք, արդէն [illegible] ... Այս հեռագիրը ստացել ենք Կ. Պոլիս, [illegible] 23 [illegible]

Սարաֆեան

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅՏԱՐԱՐԵԼՈՒ ՍՈՒԼԹԱՆԱԿԱՆ ԵՐԴՈՒՄԸ

Այն լուրը, թէ սուլթանը երդումն էր տուել սահմանադրութեանը հաւատարիմ մնալու, ճշտվեց:

Այս խիստ կարեւոր դէպքը քննելով, «Neue Freie Presse» թերթը ասում է, որ հիմա այլ ևս սուլթանը չէ կարող յետ նահանջել և այդպիսով սահմանադրական շարժումը այսուհետև պէտք է յաղթական համարել:

Այդ փաստը,— ասում է գերմանական թերթը,— մեծ նշանակութիւն ունի թէ Թիւրքիայի և թէ Եւրոպայի համար: Սուլթանը այսուհետև հաւատարմութեամբ կապեց իրան սահմանադրութեան հետ ոչ միայն ժողովրդին տուած խօսքով, այլ և ղուրանի վրա կատարած երդումով: Եթէ նա մտածի յետ նահանջել, ժողովուրդը նրան չի ների այդ քայլը, իբրև երդմնազանցի, և միանգամայն կանջատվի նրանից:

Շէյխ-իւլ-իսլամն ու Թիւրքիայի ներքին գործերի մինիստր Մեմդուհ-փաշան վկայեցին, որ սուլթանը իր տուած սահմանադրութեանը շատ լուրջ է վերաբերվում և, երդումն տալու ժամանակ, երկիւղածութեամբ ձեռքը ղուրանի վրա էր դրել: Մինիստրը հաստատապէս ասում է, որ ընտրութիւնները կը կատարվեն առանց յետաձգելու և միանգամայն ազատ կերպով: Նա ենթադրում է, որ պարլամենտը հոկտեմբերին արդէն գումարված կը լինի:

Շէյխ-իւլ-իսլամը, որ Թիւրքիայում սուլթանից յետոյ առաջին մարդն է ու սովորաբար շատ անմատչելի է հասարակ մահկանացուների համար, այս անգամ զգեց իր վրայից գոռոզութիւնը և շատ սիրալիր կերպով ունկնդրութեան ընդունեց փրանսիական մի ժուռնալիստի:

Նա յայտնել է, որ այսուհետև սուլթանը համարվում է սահմանադրական թագաւոր: Սահմանադրութեամբ տրված բոլոր ազատութիւններից ամենակարևորը Թիւրքիայի հոգևոր պետը համարում է խղճի ազատութիւնը: Սահմանադրութիւնը հաւասարեցրեց բոլոր դաւանութիւնները, և դա բոլորովին չէ հակասում ղուրանի ոգուն:

Ժուռնալիստի այն հարցին, թէ արդեօք այդ հաւասարեցումը պիտի վերաբերվի նաև բանակում ծառայելու իրաւունքին, որով մինչև օրս Թիւրքիայում օգտվում էին միմիայն մահմեդականները, շէյխ-իւլ-իսլամը վստահութեամբ պատասխանեց, որ այսուհետև մահմեդականներն ու քրիստոնեաները հաւասարեցված են այդ իրաւունքների մէջ:

(«Сл.»)

ԹԻՒՐՔ ՄԻԱՀԵԾԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԸ

Շնորհիւ այն հանգամանքի, որ խիստ և անսպասելի կերպով տեղի ունեցաւ կառավարչական սիստեմի փոփոխութիւնը Թիւրքիայում, չափազանց հետաքրքրական են հանդիսանում եւրոպական թերթերի Կ. Պոլսի թղթակիցների պատմութիւնները սահմանադրութիւնը յայտարարելուց առաջ եղած օրերի մասին:

«Matin» թերթի թղթակիցը այդ մասին պատմում է այսպէս. «Մակեդոնիայում տեղի ունեցած դէպքերը ամբողջ վերջին ժամանակներում սուլթանին վերին աստիճանի վրդովեցին, գրգռված գրութեան մէջ էին դրել: Նա շարունակ այս կամ այն մինիստրին էր դիմում, խորհուրդ հարցնելով թէ ինչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնել Մակեդոնիայի դէմ: Վերջապէս որոշվել էր զինուորական խորհուրդ հրաւիրել: Հին գեներալները, որոնք վաղուց ընտելացած են անխնայ ռեպրեսիաների սիստեմին, խորհուրդ էին տալիս այս անգամ էլ ամենախիստ միջոցների դիմել: Բայց ընդհանուր կարծիքի միջից զատվեց Թիւրքական բանակի ծերունի գեներալիսիմուս Էդհեմ փաշայի ձայնը, որը յայտարարեց, թէ իբրև ներկայ գրութեան ժամանակ ռեպրեսիաներն անօգուտ են, որովհետև ներկայ շարժումը ազգայնական է, որը ոչ մի կապ չունի չետաների շարժման հետ, և ամենից գլխաւորն այն է, որ նրա մէջ մասնակցում է բանակը: Էդհեմ փաշան խօսում էր հաշտեցուցիչ տոնով, բացատրում էր որ բանակի դէմ գնալ չէ կարելի, որովհետև երկրի բոլոր յոյսերը նրա վրա են, ցոյց էր տալիս բանակի կողմից դըրված պահանջների հիմնաւորութիւնը և հա-

մոզում էր սուլթանին բաւարարութիւն տալ պահանջների գէթ մի մասին, որպէսզի երկիրը խաղաղեցվի:

«Մեծ վէզիր Ֆերիդն էլ համաձայնում էր Էդհեմ փաշայի հետ: Խորհուրդը երկու մասի է բաժանվել. մի մասը ռեպրեսիաների կողմնակից է եղել, իսկ միւսը զիջումների և ռեֆորմների: Գեներալների միջև կատաղի վիճաբանութիւն է սկսվել, որը կոշտ ու կոպիտ արտայայտութիւնների և անձնական վիրաւորանքների է հասել: Սուլթանի մօտ զեկուցումով եկող մեծ վէզիրը շատ սառը կերպով է ընդունվել: Փադիշահը դժգոհ էր, որ Ֆերիդ-փաշան զիջել է դէպքերին և խախտվել է իր պահպանողականութեան մէջ: Բայց Աբդուլ Համիդը յոյս ունէր, որ վերջին րոպէին միահեծանութեան հաւատարիմ ծառան խելքի կը գայ և ուրիշ ելք կը գտնի, այդ պատճառով էլ նրան ժամանակ տրվեց մինչև միւս օրը վերջնական պատասխան տալու համար: Չը կարողանալով այդ գիշերը վրդովմունքից քնել, սուլթանը չը սպասեց առաւօտվան և հէնց գիշերը իր մօտ կանչեց մեծ վէզիրին: Ֆերիդ-փաշայի պատասխանը նոյնն էր: Բարկացած սուլթանը յետ ուղարկեց նրան: Առաւօտեան նորից կանչված մեծ վէզիրը յայտարարեց, որ չէ կարող իր կարծիքը փոխել, այլապէս մեծ մեղք վերցրած կը լինի իր հոգու վրա: Սուլթանն իր կողմից աշխատում էր համոզել նրան և խիստ վրդովվում էր. բայց մեծ վէզիրը իր կարծիքին մնաց: Այդ ժամանակ նրան հրամայեցին վերադարձնել պետական կնիքը: Այդ՝ հրաժարական էր նշանակում:

«Բոլոր յոյսերը կենտրոնացած էին Քիւչիւկ-Սաիդ փաշայի վրա, որից սպասում էին խիստ ռեպրեսիաներ, մինչև իսկ պատերազմ: Եւ ահա, ռեպրեսիաների փոխարէն սահմանադրութիւն...»:

(„Сл.“)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Թաւրիզ, 20 յուլիսի

19-ի թնդանօթաձգութեամբ սկսված կռիւը տևեց մինչև երեկոյ: Հրանօթները երկուստեք որոտում էին և աւերում շէն փողոցներն ու տները: Դաւաչեցիների երեք գնդակը կպաւ պետական զինանոցին, բայց նշանաւոր վնաս չը պատճառեց: Թնդանօթի ռումբի մի մեծ կտոր ընկաւ ամերիկացի բժիշկ Վէնըմէնի բակը, որը կից է Թիւրքաց հիւպատոսարանին: Հիւպատոսական ժողովում ցուցադրվեց այդ կտորը և հիւպատոսութեանց կողմից Թիւրքաց հիւպատոսը գնաց Դաւաչի թաղը հարկ եղածը խօսելու. թէ ինչ հետևանք ունեցաւ այդ բանակցութիւնը, դեռ յայտնի չէ. միայն երէկ և այսօր էլի զինադադար է: Առհասարակ վիրքերս՝ ինչպէս երևում է՝ կռւող կողմերը, մասնաւորապէս Դաւաչի թաղեցիք, անզգոյշ են վերաբերվում դէպի քրիստոնեայ թաղերը. չը հաշւելով բազմաթիւ հրացանների գնդակները, վերոգրեալ դէպքը երկրորդն է հայոց թաղերի վերաբերմամբ: Անցեալ օրը և երէկ թալանվեցին արտաքին գործոց մինիստրութեան փոխ-գործակալի տունը և մի քանի շատ հարուստ տներ: Կողոպուտին ու թալանին չափ ու սահման չը կայ: Տները կամ խանութները կողոպտելուց յետոյ՝ աշխատում են աւերել շէնքերը: Շէշկիլանի գեղեցիկ թաղի խանութները կողոպտելուց յետոյ՝ շէնքերը ամբողջովին այրել են. տեսարանը արտասուաշարժ է և խիստ յուզիչ:

Սահմանադրականների ժողովատեղին այժմ հայոց թաղի երկու մզկիթներն են, որոնցից մէկում հաւաքվում է միմիայն վաճառական դասակարգը: Դժուար թէ ներկայ խորհրդակցութիւններով հնարաւոր լինի աջող վախճանի հանգել: Թիւրքական սահմանադրութիւնն էլ պակաս ազդեցութիւն չարեց. շատ դժուար է յեղափոխութիւն ընկճելը: բայց միաժամանակ անտանելի և կործանարար է ներկայ կացութիւնը:

Դաւաչի թաղում խիստ մեծ ծաւալ ունի այն կարծիքը, որ հայերը իբր թէ կողմնակից են հակակառավարականներին և ամեն միջոցներով նպաստում են նրանց:

Հայերը առհասարակ մինչև օրս դէպի պարսկական շարժումները, գլխաւորապէս իրանց թւի սակաւութեան պատճառով, չէզոք վերաբերմունք են ունեցել. այդ փաստ է:

Այս երկու տարվայ գործերի դրութիւնը արդէն ցոյց էր տալիս մեր սառը ճշմարտութիւնը, որի վերաբերմամբ մեր Թուրք հայրենակիցներն էլ կատարեալ հաւատք ունէին: Բայց ինչն եղաւ դրդապատճառ, որ տարբեր հովերի սուլոցն է լսվում: Արդեօք ծածուկ «շէյթանները» ինչ են ուզում մեզնից. ինչ շահ խախտելու այն փոխադարձ հաւատը, որ երկար տարիներ հիմնաւորվել է երկու ազգերի մէջ,— մի հաւատ, որի հիմքը տարիներ առաջ չը կարողացան խախտել նոյնիսկ կովկասեան եղբայրասպան կռիւները: «Շէյթանների» ներկայացուցիչը սահմանը տեղ կռխելուն պէս կարծես քամին էլ դաւադրութիւն է բուրում... Այս լաւ ենք հասկանում հայերս, լաւ են հասկանում և սահմանադրականները. բայց լաւ հասկանում, որը թափանցում են և մեր մոլորեալ դաւաճան եղբայրները... Կասկածանքի և չարութեան սերմերը այնքան առատ են սփռված Դաւաչի թաղում, որ նոյնիսկ Ղարադաղի կիսավայրենի ձիաւորները խիստ ատելութեամբ են վարակված դէպի հայերը: Անցեալ օր երբ մի քանի հայեր ռուսաց հիւպատոսի օգնականի հետ պտտելիս էին եղել Շէշկիլան թաղի այրված մագազինները, ռուսահպատակների այրված մագազինները դիտելու համար, այդ տեղում գտնվող ձիաւորները դիմել են հայերին ասելով. «Է՛յ քիրվա, քիրվա (քաւոր. Ղարադաղում Թուրքը հային դիմելիս այդ բառն է գործածում), օգնեցէք Սաթթարխանին, որ մեր ընկերներին ջարդէ. վնաս չունի. ձեզ հետ էլ կը տեսնվենք... և այլն և այլն»: Այս և սրա նման բազմաթիւ փաստեր գալիս են մեզ համոզելու, որ դժոխքի արբանեակները գործի են և մեր հայրենակիցների մի մասը գտնվում է մոլորութեան ցանցի, ոստայնի մէջ, որը խիստ վարպետութեամբ հիւսված է: Մենք սպասում ենք «Новое Время»-ի սիւնակներին, որոնք կը գան շուտով յայտարարելու մեզ թագնված աքաղաղի պոչը և ասելու, թէ որտեղ է թաղված շան գլուխը... Յուսանք, որ հայերի և մեր Թուրք գիտակից հայրենակիցների խոհուն ընթացքը, շահի կառավարութիւնը, նա առաւել և մեր մշտարթուն աւագ-հիւպատոս պ. Պոխիտոնովի ջանքերը կաշխատեն խորտակել խաւարի կուռ պատնէշները՝ ցուցադրելու համար կոյր աչքերին պատնէշի ետևում թագնված դաւերն ու այլանդակութիւնները...

Իբօ

—

Պարսից Աստարա, 22 յուլիսի

Երէկ «Թուման» շոգենաւով Աստարաբադից այստեղ ժամանեց Ատրպատականի գեներալ նահանգապետ Էյն-իւլ-Դօվլէն, որին դիմաւորելու համար Արդաբիլից եկել էր այնտեղի դատաւոր Ամիրը մի քանի հարիւր շահսօվան ձիաւորներով և 50 զինուորներով: Սարսափահար ժողովուրդը, որ միշտ տրամադիր է այդպիսի երևոյթը կողոպուտի ու թալանի վախով բացատրել, նախքան ձիաւորների գալը, կայք ու գոյքն սկսեց թագցնել և կանանց փոխադրել Ռուսաց Աստարա:

Այսօր Էյն իւլ-Դօվլէն ճանապարհվեց Արդաբիլ:

Անկարգութիւն չը պատահեց: Թագցրած իրերը դուրս են բերում:

Թաւրիզի պօստը 2 շաբաթ է չէ ստացվում: Ճանապարհորդները մնացել են ստանցիաներում:

Մխիթարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ղշլաղ (Փամբակի շրջ.), 23 յուլիսի

Հայ տնայնագործական ընկերութիւնը յարգելով մեր համեստ խնդիրը, յուլիսի 17-ից բաց է արել մեր գիւղում ջուլհականոց: Գիւղացիները գրկաբաց ընդունեցին արհեստանոցի հիմնադիր Ա. Քալանթարին:

Չը նայելով որ այս քանի օրվայ ընթացքում աշակերտ-աշակերտուհիների թիւը հասել է 60—70 հոգու, բայց յարգելի ընկերութիւնը միայն մի տորք է յատկացրել մեր արհեստանոցին, առանց մնացած գործիքների:

Ա. Քալանթարը խոստացաւ տորքերի թիւը շատացնել:

Մեր գիւղից ոչ հեռու գտնվում է «Կաթնաղբիւր» կոչվող ուխտատեղին, որի բերած արդիւնքը անցեալ տարվանից հոգևոր կառավարութեան կարգադրութեամբ պատկանում է գիւղի ծխական դպրոցին:

Վարդավառի տօնին (յուլիսի 20-ին) ուխտատեղում հաւաքվել էին շրջակայ գիւղերից բազմաթիւ ուխտաւորներ: Ծխական դպրոցի հոգաբարձուները, երէցփոխի հետ, վաղ առաւօտից հաւաքում էին դըպրոցին հասանելիք մատաղացուների մորթիքը:

Մեր գիւղի ծխատէր Համազասպ քահանան, օգտվելով նրանց զբաղված լինելուց, հոգաբարձուներից գաղտնի մի տոպրակ՝ լիքը մորթիներով՝ տալիս է իր որդու շալակը և ուղղակի փախցնում է իրանց տուն:

Չը նայելով որ քահանայի՝ իր կոչմանն անվայել գողութիւնը բազմաթիւ վկաներով հաստատվեց. բայց և այնպէս նա մինչև այսօր չէ վերադարձրել յափշտակած մորթիքը:

Հոգաբարձուները բողոքեցին գործակալին: Համազասպ քահանայի օր-ցերեկով արած թալանը արժանի է հասարակութեան դատաստանին յանձնել:

Լոռու «լեռնային անիշխանականները» արշաւել են մեր շրջանն էլ:

Յուլիսի 22-ի գիշերվայ ժամը 4 ին մեր գիւղից մի երիտասարդ, երբ սայլով գնում էր խոտ բերելու, Լօռի տանող ճանապարհին 3—4 աւազակներ նրանից պահանջում են փող և հաց. երբ երիտասարդը յայտնում է, թէ ինքն իր մօտ ոչ մինն ունի և ոչ էլ միւսը, այն ժամանակ աւազակները հրացանի կոթով կոտրում են նրա [illegible]:

Վիրաւորվածի ասելով, աւազակները եղել են լօռեցի հայեր:

Խաղաղ ազգաբնակութիւնըս ու սարսափի մէջ է:

Մ. Ղազարեանց

—

Խաթուն-Արխ (Էջմ. գ.), 23 յուլ.

Երէկ, յուլիսի 22-ին, Ներքին Խաթունարխ գիւղում տեղի ունեցաւ հետևեալ քըրէական դէպքը:

Խոտ հնձելու պատճառով վէճ է ծագում նոյն գիւղի բնակիչներ Վարդան Գրիգորեանցի և Գէորգ Վարդանեանի մի կողմից, իսկ միւս կողմից Անդրէաս Փանոսեանի միջև: Վէճը շուտով փոխվում է կռւի ընդհարման, որի ժամանակ Փանոսեանը սպանելով Վարդանեանին և ծանր վէրքով վիրաւորելով Գէորգին՝ անյայտանում է: Սակայն ձեռք առնված միջոցների շնորհիւ՝ չարագործը կալանաւորվում է նոյն օրը:

L.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Մեզ հաղորդում են, որ ներկայումս կովկասեան Փոխարքայի առողջութիւնը այնքան կազդուրված է, որ նա ազատ կերպով ման է գալիս, ախորժակը լաւ է և մի քանի օրից յետոյ մտադիր է Թիֆլիս վերադառնալ Տաբախմէլայից, ուր նա գտնվում էր վերջին տասը օրը:

✦ Կովկասում զեմստվային հաստատութիւններ մտցնելու մասին զեկուցումը արդէն կազմված է և կառաջարկվի Պետական Դումայի քննութեան առաջիկայ աշնանային սեսսիային:

✦ Յուլիսի 24 ին քաղաքի զանազան մասերում ոստիկանութիւնը խուզարկել է կասկածելի անձանց և բնակարաններ:

✦ Էջմիածնից մեզ տեղեկացնում են, որ հոգևոր իշխանութիւնը ոչ մի պատրաստութիւն չէ տեսնում կաթողիկոսական ընտրութիւնների ժամանակ հիւրերին ընդունելու համար: Լրագիրների մէջ լոյս տեսան լուրեր, որ իբր թէ վեհարանը վերանորոգվում է. այդպիսի բան գոյութիւն չունի և, միջոցների սղութեան պատճառով, հազիւ թէ մօտիկ ապագայում կարելի լինի ձեռնարկել նորոգութիւնների: Դաւիթ Իզմիրեանի նուիրած 20,000 րուբլով Մեսրոպ վ. Տէր-Մովսիսեանը արդէն պատրաստել է նոր մատենադարանի տեղը և այս երկու օրս կը դրվի հիմքը, որը մինչև ցօկոլը հասցնելուց յետոյ կը դադրեցվի և շարունակութիւնը կը վերսկսվի, երևի, եկող տարի միայն:

✦ Ինչպէս յայտնի է, Շուշի քաղաքի վարչութիւնը միջնորդութիւն էր յարուցել Եւլախ կայարանում ստացվող ապրանքների իւրաքանչիւր պուդից ստանալ մի կոպէկ տուրք Շուշի քաղաքի փողոցները կարգի բերելու և սալայատակելու համար: Այժմ ներքին գործերի մինիստրութիւնը, «Кав.» լրագրի ասելով, մերժել է այդ միջնորդութիւնը:

✦ Մեր յայտնի դերասան Աբէլեանը իր խմբով սեպտեմբերի սկիզբներին գնում է Կ. Պոլիս մի շարք ներկայացումներ տալու համար:

✦ Այսօր, կիրակի, հայ սիրողների խումբը աւճալեան լսարանում առաջին անգամ կը ներկայացնէ «Ղաչաղ Արսէն», դրամա 3 գործող., թարգմ. Զօրանկարեանի, և «Էս էլ քո մօցիքըութիւն» վօդեվիլը 1 գործողութեամբ: Ներկայացման սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 12-ին: Գները՝ 10—30 կոպէկ:

✦ Հին-Նախիջևանից հաղորդում են, որ յուլիսի 20 ին գործակալութիւններից հաւաքված ներկայացուցիչների ժողովում տեղական յաջորդի պաշտօնի համար միաձայն ընտրվել է Կիւրեղ վարդ. Կիւրեղեանը:

✦ Յուլիսի 25-ին Թիֆլիս է վերադարձել տեղական նահանգապետ Լօզինօ-Լօզինսկին Թիօնեթի գաւառից:

✦ Ինչպէս լսում ենք, երկրագործական դեպարտամենտում հարց է յարուցված կովկասեան ջերմապահական կայարանը միացնելու Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցի հետ, մացնելով նրա ծրագրի մէջ ջերմապահութիւնն ու մեղուաբուծութիւնը:

✦ Առաջիկայ տարվանից մեղուապահական և թթենիների մշակութեան ամառային դասընթացները սկսվելու են ոչ թէ յունիսին, այլ մայիսին, որպէսզի դասընթացների ունկնդիրները հնարաւորութիւն ունենան գործնական գիտելիքներ ևս իւրացնելու այն աշխատանքների մասին, որոնք կատարվում են գարնանը:

✦ Քաղաքային վարչութեան անդամ իշ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի նախագահութեամբ կայացել է քաղաքային առևտրա տնտեսական ոստիկանութեան գործակալների նիստը խորհրդակցելու՝ թէ ինչ միջոցներով շտապեցնեն ապառիկների գանձումը: Յանձնարարված է կազմել այն տնատէրերի ցուցակը, որոնք չեն վճարում հաւաքված ապառիկները, և ներկայացնել գեներալ նահանգապետին՝ խնդրելով աճուրդի հանել այդպիսիների տները:

✦ Քաղաքային վարչութիւնը կարգադրել է այժմից իսկ փակել այն բոլոր պանդոկները, որոնց տէրերը երկրորդ քառամեակի համար հասանելիք տուրքը չեն վճարել քաղաքի գանձարանին և աշխատել հաւաքել երրորդ քառամեակի համար հասանելիք տուրքը նրանցից:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Յուլիսի 22 ին բժշկական սանիտարական բիւրոյի կառավարիչ Վասիլիէվսկու նախագահութեամբ կայացել է սանիտարական բժիշկների հերթական խորհրդակցութիւնը քննելու այն հարցը՝ թէ ինչպէս ծանօթացնել ազգաբնակութեանը խօլերայի և առհասարակ վարակիչ հիւանդութիւնների ընթացքի ու նրանց առաջն առնելու համար ձեռք առնելիք միջոցների մասին: Այդ նպատակով խորհուրդը որոշել է կարգալ մի շարք հրապարակական դասախօսութիւններ: Առաջիկայ օգոստոսի 6-ին դումայի դահլիճում բժ. Դանիլովը կը կարդայ դասախօսութիւն «խօլերայի էպիդեմիան և նրա դէմ կռւելու միջոցները» վերնագրով: Բացի ընդհանուր դասախօսութիւններից, մտադրութիւն կայ կազմակերպել նաև հանրամատչելի ընթերցանութիւններ և զրոյցներ տեղական լեզուներով: Ուշադրութեան առնելով այն հանգամանքը, որ խօլերա երևալու դէպքում պատրաստված ախտահանիչների հարկաւորութիւն կը զգացվի, վճռված է ախտահանութեան դասընթաց բանալ: Դասընթացը տեսելու է մի շաբաթ և դասախօսելու է բժշկական-սանիտարական բիւրոյի կառավարչի օգնական բժ. Զալկինդը: («Б.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

✦ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մօտիկ կանգնած շրջաններում յամառ կերպով խօսում են, որ սեմինարիստներին համալսարան ընդունելու մասին սահմանված կանոնների մէջ մօտիկ ապագայում մինիստրութիւնը փոփոխութիւններ է մտցնելու: Սեմինարիստները, ամենայն հաւանականութեամբ, առանց լրացուցիչ քննութիւններ բռնելու թոյլտւութիւն կը ստանան մտնելու Վարշավայի և Տօմսկի համալսարանները: Ասում են նոյնպէս, որ հոգևոր սեմինարիաների 4-րդ դասարանը աւարտողներին կը թոյլատրվի առանց քննութեան մտնել անասնաբուժական ինստիտուտները: («Рѣчь»)

✦ «Руль» լրագրի խմբագիր Ն. Ն. Աստաֆիէվը, որ ադմինիստրատիվ կարգով ենթարկված էր 500 ր. տուգանքի կամ 2 ամսվայ բանտարկութեան, իր ժամանակին հրաժարվեց թէ տուգանքը ներկայացնելուց և թէ բանտ նստելուց, որովհետև լինելով պատւաւոր հաշտարար դատաւոր՝ նրան կարելի էր կալանաւորել միայն դատաստանական պալատի թոյլտւութեամբ: Ներկայումս դատաստանական պալատը առաջարկել է Աստաֆիէվին կամ վճարել տուգանքը կամ բանտ նստել: Աստաֆիէվը գերադասել է, ի հարկէ, առաջինը: («Слово»)

✦ Պետերբուրգի գործարաններից շատերին ուղարկված է «Ֆենիքս» գործարանի այն բանւորների ցուցակը, որոնք նշանակված են իբրև գործադուլների դրդիչներ: Այդ ցուցակի մէջ, «Слово» լրագրի ասելով, մտել են 86 բանւորներ:

✦ Մօդաները, ինչպէս իրականութիւնը ցոյց է տալիս, բաւականաչափ զոհեր են կլանում: Մայրաքաղաքի լրագիրները արձանագրում են հետևեալ վերին աստիճանի ուշագրաւ օրինակը, որպէս մօդայի զոհ: Մօտ օրերս Պետերբուրգում կաշուի-հիւանդութիւնների մասնագէտ բժիշկներից մէկին դիմում է զինուորական բժիշկ Լ. և խնդրում է մանրազնին կերպով քննել իր երիտասարդ կնոջը, որ երկու ամիս երեխաների մայր է: Լ.-ի կարծիքով, իր կինը ինչոր վատ հիւանդութեամբ վարակված է արդէն, բայց հիւանդութեան պատճառը նա ուղղակի չէ կարողանում հասկանալ: Մասնագէտ բժիշկը քննելով հիւանդին հաստատել է ամուսնու ասածը, աւելացնելով որ հիւանդութիւնը չափազանց սաստիկ ձև է ստացել: Հիւանդի գլխի վրա եղած առատ վէրքերը հիմք են տուել մասնագէտ բժշկին կարծելու, որ վարակումը առաջ է եկել կեղծ մազերից, որը կրում էր տ. Լ.-ն իր գլխի հիւսերը ձևաւորելու (ֆասօնի) համար: Կեղծ մազերը երբ իրարից բաժանելով հատ-հատ քննում են մանրադիտակով, սարսափելի արդիւնք է ստացվում: Պարզվում է, որ մազերի մեծ մասը ծածկված է չորացած ժահրով և կասկածելի կեղտոտութեամբ, որոնք անկասկած պարունակելիս են եղել իրանց մէջ սիֆիլիսի թոյնի հիւթեր: Թէ որքան կաջողվի այդ հիւանդութեան բուժումը, ցոյց կը տայ ապագան, ի հարկէ, սակայն թշւառ կնոջ և նրա ընտանիքի դրութիւնը աններևակայելի ծանր է: Այդ կեղծ հիւսերը տիկինը գնել է Նևսկի պրօսպեկտում: («Р. У.»)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ախալքալաք, 18 յուլիսի

Գորաւ վիճակի Ախալքալաք գիւղի ծխական դպրոցի օգտին ստացվել է Յարութիւն քահ. Միրիմանեանի և պ. Յովսէփ Նազարեանի միջոցով հանգանակած հինգ հարիւր յիսուն րուբլի:

Նուիրատուներն են՝

1. Բագուի նաւթարդիւնաբերական «Աբրամազդ» ընկ.	300 ր.
2. պ. Բ. Դօլուխանեան	100 ր.
3. տիկ. Հ. Ադամեան	100 ր.
4. պ. Հ. Մելիքեան և ընկ.	25 ր.
5. Մի ոմն	25 ր.
Ընդամենը՝	550 ր.

Թէ նուիրատուներին և թէ հանգանակողներին յայտնում ենք հրապարակապէս մեր խորին շնորհակալութիւնը:

Հոգաբարձութիւն

ՀԵՏԵՒԵԼՈՒ ԱՐԺԱՆԻ ՕՐԻՆԱԿ

(Նամակ խմբագրութեան)

Երևան, 26 յուլիսի

Այժմ, երբ իմ հայրենիքում, Թիւրքաց Հայաստանում, սկսվում է ազատութեան արշալոյսը և, ինչպէս յայտարարվեց, մա-

մուշի պաշտօնէութիւն է և լրագիրների մուտքը՝ պաշտօն, եւ խմբագրին այն յարգանքի և հաւատարմութեան, որ միշտ տածել եմ դէպի Գրիգոր Արծրունին. նրանից «Մշակ» լրագիրը, խնդրում եմ 15 օրինակ «Մշակ» ամսեան տարի, ամբողջ 10 տարվայ ընթացքում, [illegible]

Այդ 20 օրինակի գինը, արդէն յանձնել եմ խմբագրութեանը։

Յարութիւն Շամիրեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

25 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. [illegible] 1909 թ. [illegible]

ԲԵԼԳՐԱԴ. [illegible]

ՕԴԵՍԱ. [illegible]

ՕՍՏԵՆԴ. [illegible]

ՄՈՍԿՎԱ. [illegible]

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԽԱՏԻՍԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Ն. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Ա. Գ. ՀԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Դ. Ց. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆԸ

Ա. Ց. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Ջրաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿ

Ա. Մխիթարեանց

Անցեալ տարիների նման ընդունում է հիւանդներին վեներական և մորթու ցաւերով Կիսլովօդսկում, հիւրանոց «Ռոսսիա»։

(ա. օ.) 100—90

Պահանջեցէք իսկական պտղային ջրեր

Մ. ԼԱԳԻՁԷԻ եւ ԸՆԿ.

կատարելագործված գործարանի

Հոտը եւ անուշահոտութիւնը գերազանց

Գործարանին կից դեկորատիվ բուսականութեամբ գեղեցիկ զարդարված տէրրասա, ուր կարելի է խմել սառուցի նման սառը ջուր։ Գործարանը գտնվում է Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Մանթաշեանի տանը։

Տելեֆօն գործարանի № 411։

(հ. կ.) 10—7

Ուսումնարան եւ Պանսիօն

Գ. Հ. Կուզանօվի

Պասկեվիչի փողոցից փոխադրվել է Ռտիշչեվսկայա փ. № 11, Աբովեանցի տունը, Սոլոլակում։

(կ. ե.) (795) 2—1

Լոյս տեսաւ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ-ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ

ԴԱՍԱՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԵՑՈՅՑ

Օրինակելի դասերը և նրանց տեսութիւնը

Գինն է 1 ր.

Պոստի ծախքով 1 ր. 25 կ։

Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» և այլ գրավաճառանոցները։

Նոյն տեղերում վաճառվում են «ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՄԵԹՕԴԻԿԱ», փոխադրութիւն գերմաներէնից, Յ. Տէր Միրաքեանի։

Գինը է 1 ր. 50 կ.։

3—1

ՄԵԼԻՏՕՊՕԼԻ

Ս. Աւետման եկեղեցու համար հարկաւոր է

ՄԻ ՔԱՀԱՆԱՅ

Միջնակարգ դպրոց աւարտած

Գերադասելի է համալսարանաւարտը։ Պայմանների մասին դիմել՝ Мелитополь, Тавр. губ., Контору С. С. Мадиньянцу.

(ապ.) (հ. կ.) 2—1

ԶԱՔԱԹԱԼԱՅԻ

ծխական միդասեան երկսեռ դպրոցի համար ՀԱՐԿԱՒՈՐ է մի փորձված

ԱՒԱԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

21 դասով, տարեկան 600 ր., նոյնպէս և մի ուսուցիչ՝ 25 դասով՝ 500 րուբլի։ Ցանկացողները կարող են դիմել հոգաբարձութեանը հետեւեալ հասցէով. Закаталы, Попечителю арм. церк.-приходской школы Мелкуму Мелкумянцу.

(ու. կ.) 2—2

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

որոնում է պաշտօն գրասենեակներում կամ ուրիշ յարմար տեղերում. գիտէ գրել հայերէն, ռուսերէն և վրացերէն։ Համաձայն է գնալ և ուրիշ քաղաքներ։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Միլիւտինսկայա, № 3, Խաչատուր Քոչարեանցին։ 2—2

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Մ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆԻ

ԻՒՐԵՎԻՉԻՑ ՓՈԽԱԴՐԱԾ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

1. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ.	Ա. տարի, 2-րդ հրատարակութիւն, զգալի ճոխացրած	15 կ.
2. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ.	Բ. տարի, 2 րդ հրատարակութիւն. յաւելուածներով ու պատկերներով	25 կ.
3. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ.	Գ. տարի	25 կ.
4. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ.	Շապօշնիկօվից ու Վալցօվից փոխադր. կոտորակների ուսումն և ընդհանուր կանոններ. պատկերազարդ Ա. մաս.	30 կ.
5. Համառօտ երկրաչափութիւն.	գրոյցներ երկրաչափական մարմինների մասին Ա. մաս.	25 կ.

Թւաբանական օրինակների Ա. և Բ. տարի ձեռնարկները ընդունված և թոյլատրված են հայոց ծխական դպրոցների համար Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձական խորհրդի կողմից։

Դիմել՝ Թիֆլիս «Գուտտենբերգ» գրախանութը։ (ե. կ.) 6—4

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

Լիակատար բժշկութիւն ՍԻՖԻԼԻՍԻ և նրա հետեւանքների

Ի. Ավրախովի ԵՂԱՆԱԿՈՎ.

Որպէս բժշկվել սիֆիլիսից բոլոր շրջաններում և ձեւերում նրա հետեւանքներից, այսինքն կաթուածներ, տաբէս, ոսկրացաւ, բծեր, վէրքեր և այլն, նոյնպէս խլացաւ և էկզէմա։

Բժշկութիւն առանց սնդիկի և եօդի անվնաս բուսական բալզամով։

Կատարեալ բժշկութիւն 2—4 շաբաթում առանց վերադարձների։ Բրօշիւրը ուղարկվում է երեք 7 կոպէկանոց մարկաներ ուղարկելուց։ Շատ կան նոտարով վաւերացրած շնորհակալութիւններ և բժիշկների վկայականներ։

Հեղինակի մօտ կարելի է ստանալ ձրի՝ С.-Петербургъ, Колокольная ул., № 11, собств. домъ.

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԲԱԼԶԱՄ ծախվում է միմիայն Դ. ԱՎՐԱԽՕՎԻ մօտ СПБ. Колокольная ул., № 11,

ՍԻՖԻԼԻՍԻ

(հ. կ.)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՎՈՒՄ Է

ի գիտութիւն դիմողների, որ Մեղրիի դպրոցի համար ուսուցչական խումբը արդէն կազմված է։

1—1

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ՆԱԽԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՐԴԸ

և

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

Պատկերազարդ

և

2 ՔԱՐՏԷՍՈՎ

ՅԱՏԿԱՊԷՍ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ հայոց ծխական դպրոցների III բաժանմունքի համար, համաձայն 1906 թ. մշակված դպրոցական ծրագրի։ Հասցէ. գրավաճառանոց «Գուտտենբերգ»։

(796) 3—1

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ

ծխական երկսեռ երկդասեան դպրոցների համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան դասերի համար փորձառու և հմուտ

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

22—24 դաս, 21 ր. դասադնով և 30 ր. ճանապարհածախս։ Դիմել մինչև օգոստոսի 15-ը հետեւեալ հասցէով՝ Новобаязетъ (Эр. губ.) Попечителю А. Теръ-Микаелянцу.

(ապ.) 1—1

«Մշակի» յայտարարութիւններից օգտվողներին առաջարկվում է պատուէրներ տուած ժամանակ յիշատակել լրագրի անունը և համարը։

ԺԱՄԱՑՈՅՑ եւ ԱԾԵԼԻ

ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԻՐԵՐ

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԸ

ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ է 150 իրեր միայն 8 ր. 95 կ.

1) Անգլիական սև պողպատէ տղամարդկանց կամ կանանց բաց ԺԱՄԱՑՈՅՑ։ Ժամացոյցի մեխանիզմը արտասահմանեան շինուածք է և պարգևատրվել է համաշխարհային ժամացոյցի ցուցահանդէսում։ Լարվում է առանց բանալիի (ռեմօնտուար)։ Ժամացոյցը բանում է րոպէ առ րոպէ, որի համար երաշխաւորութիւն է տրվում. 2) Տղամարդկանց կամ կանանց նորաձև պարանոցի շղթայ. 3) Գեղեցիկ տեսքի բրելօկ. 4) Ժամացոյցը գողացվելուց ազատ պահող գործիք. 5) Անգլիական լաւագոյն պողպատէ ԱԾԵԼԻ. 6) Ածելիաման. 7) Նիկելի փոքր թաս սապոնի համար. 8) Վրձին սապոնվելու համար. 9) Սապոնի փոշու արկղիկ. 10) Թաւշեայ շպարի արկղիկ. 11) Կարապի բմբուլից փնջիկ շպարվելու համար. 12) Ցանկացողներին ածելիի և իր պարագաների փոխարէն կարող ենք ուղարկել կանացի նորաձև բրօշկա և մի զոյգ պարիզեան գոհարազարդ ականջօղեր. 12—14) Տուալէտի արդուզարդարանք, բաղկացած հայելիից, սանրից և կօշիկներ կոճկելու կարթից. 15—19) Գարնիտուր, բաղկացած կրծքի 2 և մանժէտի 3 արտասահմանեան աշխատանքի գաղօնկաներից «Մօդերն» ոճով, կամ թէ սրա փոխարէն կանանց սանրեր. 20) Ամերիկական գրպանի մկրատ. 21) Գրպանի դանակ. 22—23) Գրպանի մատիտ և գրիչ. 24) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 25) Պարիզեան ստերէօսկօպ մեծացնող ապակիներով. 26—75) 50 լուսանկարչական գողտրիկ նկարներ ստերէօսկօպի համար. 76—100) 25 Carte postale բաց նամակներ գեղեցիկ եղանակներով, որոնք կարող են մի ալբոմի զարդը դառնալ. 100—125) 25 լաւագոյն պօստային թուղթ. 126—150) 25 այդպիսի ծրար։ Բոլորի համար միայն 8 ր. 95 կ. Նոյն իրերը, բաց ծածկված ժամացոյցով - 1 րուբլով թանգ, այսինքն 9 ր. 96 կ., իսկ փակ արծաթեայ ժամացոյցով միայն 16 ր. 95 կ.։

Ինչպէս տեսնում էք, սրանից էժան չէ կարող լինել։

Ուղարկվում է և վերադիր վճարով

Ծրարելը ձրի։ Գործադրութիւնը օրինակելի։ Ուղարկելու համար յաւելեալ առնըվում է Եւրոպական Ռուսաստան՝ 65 կ., իսկ ասիական—95 կ.։

Լաւութեան լիակատար երաշխաւորութեամբ.	ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ ՀԱՍՑԷԱԳՐԵԼ Московскій Центральный Складъ Часовъ	Խնդրում ենք չը խառնել վարշավեան ֆիրմաների հետ.

Москва, д. Виноградова, № 126

P. S. Փողով կամ նամակադրոշմներով գրաւական ուղարկողներին իբրև նուէր ուղարկվում է գեղեցիկ քորոց փողպատի (գալստուկի) համար։

(կ. չ.) 36—1

ԺԱՄԱՑՈՅՑ KAVALIER

Ընդառաջելով գնողների ցանկութեան՝ ունենալ ճիշտ և իսկական ժամացոյց էժան գնով, մենք վճռեցինք տալ 3 ր. 95 կ.-ով տղամարդկանց բաց տափակ ժամացոյց «KAVALIER», վերջին կատարելագործութիւններով ժամացոյցային մեխանիզմի մէջ։ Կորպուսը փայլուն մուգ կապոյտ գոյնի է։ Ցիֆերբլատը մետաղական ոսկեզօծված կամ արծաթազօծված։ Սլաքների ուղղութիւնը՝ գլխի վրա։ Ընթացքը՝ խնամով ստուգված, որի մասին տրվում է երաշխաւորութիւն։

Պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պահանջը ստանալուց յետոյ։

Առաքման համար վերցվում է գնողներից	Եւրոպական Ռուսաստան	50 կոպ.
	իսկ Ասիական »	75 կոպ.

Պատուէրներն ուղարկել՝ Торговому дому

Московскій Центральный Складъ Часовъ.

Москва, д. Виноградова № 126.

Յ. Գ.—Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ձրի տրվում է ժամացոյցի շղթայ տղամարդի կամ կնոջ։

(հ. կ.) 30—2

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ ԿՕՇԿԵՂԷՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.

Ամեն տեսակ մօդային ձեւերի. գտնվում է բոլոր յայտնի մագազիններում։

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО СОП С.ПЕТЕРБУРГЪ

Իսկականը այս կլէյմօն ունի իր վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ

ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ կատարում է „ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՅՇԵԼԼԵՐ“ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

Նիժէգորոդեան տօնավաճառում

Իրբիտեան տօնավաճառում

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ.

ԱՅԴՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ Ռուս-ամերիկական ռետին. մանուֆակտուրային ընկերութեան

Կրեմ եւ Ապրետուրա կօշկեղէնի համար

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.

(հ. կ.) 100—46

Типографія „Экономія“ Ав. Мугдусіакопова съ С-ми Большая Бакинская ул. № 3.